

TRYGGE BARN — DE VOKSNES ANSVAR

Strategi- og handlingsplan mot vold, grenseoverskridende
atferd og seksuelle overgrep mot barn og ungdom

Om strategiplanen

Denne strategiplanen er BCCs policydokument for ivaretagelse av barn og unge mot seksuelle overgrep og grenseoverskridende atferd knyttet til virksomheten i BCC.

I tillegg til dette policydokumentet er det også utarbeidet handlingsplaner med prosedyrer og rutiner for arbeidet med forebygging og oppfølging av omsorgssvikt, krenkelser og seksuell trakassering og overgrep.

Innhold

Om strategiplanen	2
Innledning	4
Seksuell trakassering og overgrep	6
Definisjoner, begreper og juridiske avklaringer	6
Juridisk definisjon	6
Sosialpsykologisk definisjon	7
Forebygging	10
Taushetsplikt og opplysningsrett/avvergeplikten	11
Menighetsansvarlige – rolleforståelse	12
i forhold til omsorgssvikt- og overgrepssaker i BCC	12
Bekymring/vag mistanke	14
Mistanke	15
Avdekking	16
Videre arbeid med familien	17
Rolleforståelse	18
Prinsipper, begreper og retningslinjer	18
Overgrep og forsømmelse	18
Fysiske overgrep	18
Emosjonelle overgrep	18
Seksuelle overgrep	19
Omsorgssvikt	19
Organiserte overgrep	19
Oppdage og reagere på overgrep	20
Fysiske tegn på overgrep	20
Indikatorer på mulige seksuelle overgrep	20
Emosjonelle tegn på overgrep	21
Avsluttende kommentar	22
Referanser	22
Nyttige lenker:	23

BCC POLICY FOR BARNE- OG UNGDOMSARBEIDET

Innledning

Brunstad Christian Church (BCC) har et rikt og variert tilbud av aktiviteter for barn og ungdom. Vi ønsker til enhver tid å møte alle barn med en oppriktig og kvalifisert omsorg i alt vårt arbeid. Vårt moralske formål med et hvert aktivitets-tilbud er at alle barn og unge skal få realisere sitt personlige potensiale for vekst og utvikling. Vi tar vårt ansvar for å beskytte og ivareta deres velferd på alvor, og er forpliktet til å:

- Respektere barns og unges egenart, verdsette og lytte til dem, og sikre et trygt miljø for deres fysiske og psykiske velvære når de deltar i menighetens aktiviteter.
- Sørge for at de som arbeider med barn og unge får opplæring i ansvarsfull ivaretagelse og inkludering og dertil oppfølgende veiledning.

Antall barn og ungdom i BCC er stadig voksende, og det gjør det også nødvendig å ha en klar policy som understreker vår null-toleranse overfor overgrep og grenseoverskridende atferd i enhver form. Overgrep mot barn er ulovlig og straffbart, men det er først og fremst et brudd på kristne etiske prinsipper og alt hva vi som menighet står for. Det vil være misbruk av tillit i et forhold til mennesker som har krav på individuell omsorg om ansvarlige aktivitetsledere krenker barns og unges integritet. BCC vil på ingen måte tolerere, skjule eller dekke slik oppførsel. Tvert imot – vi vil følge opp og ha beredskap til å forebygge og eventuelt avdekke grenseoverskridende atferd. Selv om vi både håper og har beredskap for at våre barn aldri skal bli utsatt for overgrep, kan vi ikke være naive og tro at slike ting ikke vil kunne skje i vår menighet.

Videre er vi klart forpliktet på norsk lovgiving, og vil samarbeide med offentlige myndigheter i deres kartlegging/etterforskning ved mistanke om overgrep når vi eventuelt er anmodet om bistand. BCC kan verken tolerere, bagatellisere, nedtone eller fortie overgrep eller trakassering innenfor egne rekker.

I dette heftet har vi samlet oppdatert kunnskap for å bevisstgjøre og veilede menighetspersonell om atferd og samhandling med barn og unge. Det er grunnleggende viktig at vi er i stand til å forebygge, identifisere og stoppe aktivitet som potensielt kan være skadelige for barn eller ungdom, og forhindre situasjoner hvor grenseoverskridende atferd og overgrep kan finne sted. Heftet bør brukes både som et kunnskapsgrunnlag i vurdering av risikofaktorer i arbeidet for barn og unge i menighetsrelaterte aktiviteter og som hjelp når hendelser oppstår i slike sammenhenger.

Omsorgssvikt og overgrep innenfor familiers private sfære er ikke mandatområdet for denne strategiplanen. BCC har stort fokus på utvikling av et lykkelig familieliv og optimale oppvekstvilkår for barn og unge. Selv om de minimumskriteriene for et sunt familieliv som samfunnets lover krever oppfylt av alle borgere, også er grenseverdier for hva BCC forutsetter oppfylt av alle som er tilknyttet menigheten, har BCC ingen myndighet eller ansvar innen familielivet. Alle foreldre er, som norske borgere, personlig ansvarlig i forhold til norsk lovverk og norske myndigheter.

SEKSUELL TRAKASSERING OG OVERGREP

Definisjoner, begreper og juridiske avklaringer

Seksuelle krenkelser og grenseoverskridende atferd er definert i faglitteraturen og settes i sin rette ramme av Straffelovens kapittel 19 (1902 – "Seksualforbrydelser") og kapittel 26 (2005 - Seksuallovbrudd), og Barneloven. (se referanser på nest siste side)

Dertil utgjør FNs konvensjon om barnets rettigheter, Barneloven og Barnevernloven rammeverk for og definisjoner av atferds-begreper og barns beskyttelsesbehov. BCC anser, med henvisning til faglige og rettslige grunnlaget, grenseoverskridende seksuell atferd og overgrep som utålelig i både fysisk og verbal form.

Den faglige beskrivelsen av temaet seksuelle overgrep baserer seg i tillegg på kunnskap formulert av Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress (NKVTS)

I begrepet "barn" nedenfor inkluderes både barn og ungdom.

Juridisk definisjon

Den juridiske definisjonen av seksuelle overgrep mot barn framgår av straffelovens kapittel 19 (Straffeloven - 2005 utg.) om seksualforbrytelser.

Det er en rekke egne bestemmelser for overgrep mot barn.

Loven forbyr:

- seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd
- seksuell handling eller omgang med barn.

Seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd kan f.eks. være blotting, det å få et barn til å vise fram kjønnsorganet sitt eller forslag om sex. Med seksuell handling menes f.eks. beføling av bryster eller kjønnsorganer, mens seksuell omgang dreier seg om samleie eller samleielignende forhold.

Strafferammene forbundet med seksuell omgang er høyere enn for seksuell handling som i sin tur er høyere enn ved seksuell atferd. Den såkalte vold-tekst-paragrafen (strl § 192) vil i mange tilfeller ikke brytes i saker om seksuelle

overgrep mot barn fordi det oftest ikke er "nødvendig" for overgriperen å bruke vold eller trusler for å oppnå seksuell omgang.

Seksual lavalder

Den seksuelle lavalderen er 16 år. Det er straffeskjerpene dersom barnet som utsettes er under 14 år, når det gjelder seksuell omgang er det ytterligere straffeskjerpene dersom barnet er under 10 år og det har skjedd gjentatte overgrep.

Når det gjelder framstillinger (f eks foto eller video) av seksuelle overgrep mot barn eller framstillinger som seksualiserer barn, er det straffbart å befatte seg med disse hvis barnet er eller framstår som under 18 år. Seksuell omgang eller handling mot vederlag med en person under 18 år er også straffbart.

Overgriperens forhold til den utsatte

Loven skiller også på om overgrepet begås av noen som er i slekt med barnet, om barnet er under overgriperens myndighetsområde (som fosterbarn, pleie- barn, stebarn eller barn i barneverninstitusjon), eller om overgriperen er en fremmed.

Uavhengig av alder, er det lovstridig å ha seksuell omgang med slektning i nedstigende linje – incest. Som slektning i nedstigende linje regnes biologiske og adopterte etterkommere. Samleie med bror eller søster er straffbart hvis personene er over 18 år.

Straff kan etter flere av bestemmelsene falle bort eller reduseres dersom de det gjelder er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.

Sosialpsykologisk definisjon

Grunnleggende elementer i mange av de definisjonene som er satt fram i sosialfaglig, psykologisk og sosiologisk faglitteratur om seksuelle overgrep mot barn, har vært:

- det er en handling som barnet ikke kan forstå, ikke er modent for og ikke kan gi informert samtykke til
- handlingen krenker barnets integritet
- den voksne utnytter barnets avhengighet og/eller egen maktposisjon
- handlingen baserer seg primært på den voksnes behov
- aktiviteten bryter med sosiale tabuer innenfor familien eller den aktuelle kulturen eller er ulovlig

Det har også vært lagt vekt på at overgrepssituasjonen inneholder momenter av vold, tvang eller trusler, eller at barnet lures. Mange av de mest brukte sosialpsykologiske definisjonene sier ikke noe konkret om hva de seksuelle handlingene består i. De ledsages altså ikke av uttømmende lister med eksempler på overgrep. Definisjonene vil dermed lettere favne den store variasjonen av overgrep som blir gjort mot barn, og som kan være vanskelig å forestille seg på forhånd. Definisjonene kan således også enklere fange opp "nye typer" overgrep som blir muliggjort gjennom moderne informasjonsteknologi – som overgrep via, eller formidlet via, internett eller sosiale medier. I praktisk arbeid kan dette være en fordel.

Barn som krenker barn

De siste årene har man i økende grad blitt oppmerksom på uønskede seksuelle kontakter mellom jevnaldrende barn og tenåringer, eldre barn som forgriper seg på yngre, og – av og til – yngre barn som forgriper seg på eldre. Forskning viser dessuten at et ikke ubetydelig antall voksne overgripere begikk sitt første overgrep som barn eller i ung alder. Det blir derfor viktig å inkludere seksuell aktivitet mellom barn som ikke er tuftet på lek og gjensidighet, men hvor det er innslag av lureri, press, tvang, trusler eller vold i definisjonene.

Incest

Incest er inkludert i definisjonene ovenfor. En snever incestdefinisjon innebærer seksuelt samkvem mellom barn og deres biologiske foreldre, besteforeldre eller oldeforeldre. Man snakker også om søskenincest. Fra et sosialpsykologisk ståsted vil man ofte å bruke et utvidet incestbegrep som inkluderer alle som innehar en foreldrerolle eller en liknende omsorgsrolle overfor barnet.

Om definisjoner

I Skandinavia har debatten om hva man skal definere som et seksuelt overgrep, dreid seg mye om krenkelsenes fysiske karakter. Basert hovedsakelig på den fysiske handlingen, har noen skilt mellom "grove" eller "alvorlige" overgrep på den ene siden og "milde" eller "trivielle" på den andre siden (Sætre, 1997).

For eksempel betraktes en "samleieaktig" handling som grovere enn beføling, som igjen oppfattes som grovere enn blotting, sjikane eller posering. Implisitt har det ofte ligget en forestilling om at skadevirkningene er større ved det man på denne måten har klassifisert som grove overgrep. Lovens oppbygning, strafferammene og de faktiske straffereaksjonene gjenspeiler en lignende tankegang. Enkelte forskere hevder at man ikke kan skille mellom alvorlige og mindre alvorlige overgrep utelukkende ut fra handlingen, men også må ta hensyn til for eksempel relasjonen mellom overgriper og offer, antall krenkelser og krenkere, alder osv.

Forskning viser et komplisert bilde der skadevirkningene er avhengig av langt flere forhold enn den faktiske handlingen barnet har vært utsatt for. Noen former for overgrep har også blitt betraktet som mindre alvorlige fordi de forekommer relativt ofte i samfunnet. Eksempler på dette er sjikane, tilsnakk, blotting og beføling – det som ofte kalles seksuell trakassering. Å bagatellisere denne typen overgrep er å forveksle statistikk med etikk. At en type overgrep er vanlig forekommende, kan ikke rettferdiggjøre handlingen.

Den utsatte, krenkede eller den fornærmede er betegnelser som benyttes om mennesker som har opplevd seksuelle overgrep og/eller grenseoverskridende seksuell adferd. Det er ytterst viktig at den som opplever å bli krenket, blir hørt og tatt på alvor. Det handler om anerkjennelse av den krenkedes egen opplevelse. Alle varslinger og anklager skal alltid føre til utredning og handling etter forsvarlige prosedyrer og med faglig innsikt. Det skal alltid vises hensyn til den krenkede ved å gi tilstrekkelig tid til å bearbeide opplevelsen av krenkelsen. BCC skal også gi tillitsbasert oppfølging over tid - både til den krenkede, den krenkedes familie og de som står vedkommende nær. Når det har foregått noe straffbart etter norsk lov, skal umiddelbar oppfølging skje i forståelse med faglige instanser som kanskje ikke er ferdig med utredning av saken.

Den anklagede er den som mistenkes for å ha forgrepet seg. Begrepet «overgriper» – eller nå mere brukt: *utøver*, er en betegnelse som benyttes om alle personer som i kraft av sin posisjon krenker et medmenneske ved seksuelle overgrep eller grenseoverskridende seksuell atferd. Krenkelsen kan være rettet mot barn, unge eller voksne som enten er i et underordnet makt- eller avhengighetsforhold til vedkommende. Det understrekes at autoritetspersonen alltid bærer ansvaret. Betegnelsen *overgriper/utøver* benyttes også i de tilfelle der den annen part har invitert eller tatt initiativ til samvær. Det er viktig å påpeke at den anklagede ikke på noen måte må forhåndsdømmes før forløp og skyld er bevist. Den anklagende skal alltid bli gitt muligheten til å framsi sin versjon, rettssikkerheten skal ivaretas når klage fremsettes, og den anklagedes rettigheter skal gjennom hele saksbehandlingen ivaretas. Det er viktig å huske at den anklagede også er et medmenneske og at hendelser alltid skal vurderes i lys av den situasjon de har foregått i uten at dette skal svekke alvorret i selve hendelsen. BCC vil derfor også bidra til å gi *overgriper* den hjelp vedkommende trenger til å komme videre i livet. Den anklagedes familie må også oppleve støtte og hjelp fra BCC.

FOREBYGGING

Følgende punkter kan være med å forebygge overgrep:

Gi og tolke signaler

Et menneskes integritet er dets opplevelse av helhet og egenverdi, uavhengighet og ukrenkelighet. Å respektere et annet menneskes integritet handler om å være følsom for og vise varsomhet i møte med dets grenser og behov for selvbeskyttelse. En ting er at enhver ideelt sett skal gi tydelige signaler om hvor personlige grenser går, men viktigere er det å være bevisst opptatt av å respektere medmenneskers personlige grenser og private sfære. Grenseoverskridende adferd krenker medmennesker, og skal ikke tolereres i noen form. Seksuell grenseoverskridelse har store konsekvenser for den som rammes, uansett om den eventuelt invalidiserende virkningen for offeret vil være individuell. Dette gjelder både innenfor en familie og ellers i sosial omgang.

Opplevelse av grenseoverskridelser skal tas på alvor og følges opp med respekt for den subjektive opplevelsen. Den som oppdager slik atferd, må kjenne klar forpliktelse til å rapportere det unormale eller usunne.

Kunnskap og kompetanse

BCC har ansvar for etiske og moralske standarder for virksomhet i menighetens regi, og skal gi målrettet informasjon, undervisning og oppmerksomhet rundt tematikken og prosedyren og håndteringen av denne på temasamlinger for aktivitets- og virksomhetsledere. Den samme informasjon skal være tilgjengelig for foreldre og ungdom. Kompetanse angående overgrepssproblematikk bør oppdateres og vedlikeholdes ved kontakt med fagmiljøer innen feltet.

Politiattest

Alle som på en eller annen måte settes til oppgaver og tjenester som innebærer ansvar for aktiviteter blant barn og unge i BCCs menighetsarbeid skal framskaffe politiattest.

Profesjonell avstand

Samtlige medarbeidere i BCCs virksomhet skal utføre sitt arbeid og tjeneste i åpenhet og aktivt transparent/gjennomsiktig. Tette forbindelser eller isolert nærhet til medarbeidere eller brukere vil svekke ansvarsutøvelse som er nødvendig til forebygging av grenseoverskridelser. En medarbeider som er våken for

risiko og verner seg mot situasjoner med usunt potensiale, vil gi seg selv den beste beskyttelse mot at det kan fremsettes falske anklager. Derfor er åpent samarbeid mellom ansvarlige i tilrettelegging og gjennomføring av sosiale aktiviteter standarden i BCCs virksomhet.

Taushetsplikt og opplysningsrett/avvergeplikten

BCC pålegger sine ansatte og øvrige dedikerte medarbeidere en taushetsplikt og en informasjonsplikt på linje med straffelovens bestemmelser i §§ 144 og 139:

a) Straffelovens § 144

pålegger "Prester eller forstandere [ledere] i registrerte trossamfunn som rettsstridig åpenbarer hemmeligheter som er dem eller deres foresatte betrodd i stillings medfør, straffes med bøter eller fengsel i inntil 6 måneder." Det betyr at når en ansatt blir betrodd at seksuelle overgrep har funnet sted, er vedkommende bundet av taushetsplikten så lenge den fornærmede ber om det. Dersom den fornærmede er under den seksuelle lavalder, er det foreldrene eller de som har foreldremyndigheten som forvalter retten til taushet.

b) Straffelovens § 139

pålegger de samme yrkesgruppene i gitt tilfelle informasjonsplikt. Denne avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt, og kommer til anvendelse dersom det er grunn til å tro at fremtidige overgrep mot barn kan forhindres eller i kjennskap til forhold som er av betydning for å beskytte sine medmennesker og kollegaer (jf også Helsepersonelloven § 33). Opplysningsplikten gjelder altså ikke for handlinger som allerede er begått, men bare for å forhindre fremtidige strafferettslige handlinger, og det er spesielt aktuelt dersom det er barn som er i faresonen (sml. samme lovs §§ 192 og 195). Det bør foreligge sikker kunnskap om forholdet før man informerer på tross av taushetsplikten. Avvergelsesplikten er i likhet med opplysningsplikten en selvstendig og individuell plikt til å handle av eget tiltak, og denne plikten har blitt skjerpet ved lovendring 24. Mai 2013. Hver enkelt må selv foreta en konkret og skjønnsmessig vurdering av faren for overgrep.

MENIGHETSANSVARLIGE — ROLLEFORSTÅELSE I FORHOLD TIL OMSORGSSVIKT- OG OVERGREPSSAKER I BCC

«Seksuelle overgrep mot barn» er et svært alvorlig og komplisert problemområde i samfunnet. Denne handlingsplanen er en punktvis framstilling etter den kunnskap vi har i dag av hvordan en ansvarlig for en menighet bør gå fram for å overholde norsk lov og for å gagne utviklingen i så ekstremt vanskelige saker som seksuelle overgrep mot barn er. Forståelsen som må danne grunnlaget for framgangsmåten, er beskrevet i egen rapport (datert 2. februar 1997)–FaKo-rapporten, og kan sammenfattes i følgende stikkord:

- BCC skal gi en trygg tilværelse for alle barn og alle som oppriktig søker tilflukt i nød
- BCC vil bære ekstra omsorg for og forsvare de svakeste
- BCC utelukker ikke at overgrep kan forekomme i familier med tilknytning til BCC
- BCC tar problemer med overgrep og omsorgssvikt meget alvorlig
- Seksuelle overgrep mot barn er straffbart etter norsk lov
- Det er straffbart å unnlate å avverge seksuelle overgrep mot barn
- Omsorgssvikt og overgrep er straffbart etter norsk og internasjonal lovverk, og skal meldes til, etterforskes og følges opp av offentlig myndighet
- BCC skal bidra til best mulig handtering av slike saker fra første stund i overgrepssaker
- BCC skal samarbeide med offentlige myndigheter til beste for saken der dette er nødvendig
- Verken faglige eller offentlige instanser kan påberope seg nok kunnskap om dette sammensatte problemområdet, men har lovbestemt plikt til saksbehandling etter beste faglige og juridiske skjønn.

Anbefalingene nedenfor gjelder forskjellige faser av en overgrepssak:

- a) «bekymring/vag mistanke»
- b) «mistanke»
- c) «avdekking»
- d) «videre arbeid med barnet og familien»

BEKYMRING/VAG MISTANKE

Dersom den ansvarlige for en menighet får informasjon om at noen har bekymring eller vag mistanke om at overgrep foregår, må denne informasjonen undersøkes nærmere. Men den som får et hint eller en betroelse om overgrep, må ikke ta kontakt med overgriperen, uansett hva hensikten kan være. Det kan være til stor skade for den fornærmede og for den videre saksbehandlingen.

I denne situasjonen er det veldig viktig å gå varsomt fram. For enten kan de viktigste kildene til informasjon stenges av i det videre arbeidet, eller bekymringen kan vise seg å være helt ubegrunnet. Den menighetsansvarlige bør søke råd uten på noen måte å antyde hvem bekymringen gjelder. Man bør ikke uten videre sette i gang undersøkelser på egenhånd.

Man kan søke råd hos «Veiledningsgruppe for Familiekonflikter» – BCCs ressursteam - som har kunnskap om problemene og kjenner lovverk og saksbehandling i slike saker. Disse kan gi råd om videre tiltak.

Det finnes også offentlig etablerte "Konsultasjonsgrupper" eller "Ressursteam for overgrepssaker" i hvert fylke i Norge. Her kan egentlig hvem som helst henvende seg anonymt til et team av fagpersoner innen fagområdene: barnevern, politi, barne- og ungdomspsykiatri, pedagogisk-psykologisk tjeneste og helsetjeneste. I større kommuner er det opprettet slike team på kommunalt nivå. Opplysninger om adresser kan fås ved henvendelse til helseadministrasjonen i kommunen eller fylket.

Dertil bør det så diskret som mulig sørges for at den som man er bekymret for, har en kontaktperson som har barnets tillit. Denne bør ha naturlig innpass, men må ikke ta opp problemet direkte med barnet. Det er viktig at kontaktpersonen selv har kunnskaper om problemfeltet eller kan få veiledning om hvordan barnet kan følges opp og iakttas. Dette for å fange opp signaler om barnets tilstand og behov, men kontaktpersonen må ikke selv sette i gang med undersøkelser! Det er viktig at så få som mulig vet hvem bekymringen dreier seg om. Opplysninger om enkeltpersoner eller familieforhold som ulike ansvarspersoner får kjennskap til i sitt arbeid, skal ikke kunne bringes videre uten som et nødvendig tiltak for å befordre løsning på en særlig vanskelig situasjon. I de fleste av slike tilfeller bør videreformidling av informasjon skje med samtykke.

Husk: Det er offentlige myndigheters ansvar å foreta nødvendige undersøkelser og det er domstolenes ansvar å fordele skyld.

MISTANKE

Når opplysninger gir mer konkret mistanke om seksuelle overgrep, oppstår meldeplikt. Denne plikten gjelder først og fremst personer i offentlig forvaltning og visse yrkesgrupper.

Melde- og opplysningsplikten utløses "når det er grunn til å tro" at et barn blir mishandlet i hjemmet. Offentlige instanser behøver altså ikke ha sikker viten om at barn befinner seg i en slik situasjon. Det er nok at mistanken er såpass begrunnet at "det er grunn til å tro".

Menighetsforstandere er å regne som privatpersoner, og er i lovverket ikke definert som personer med melde- og opplysningsplikt.

Prester er embetsmenn med særskilt yrkesmessig taushetsplikt etter straffelovens

§ 144, og har ikke opplysningsplikt til barnevernet (slik som andre offentlige tjenestemenn). Men all taushetsplikt kan oppheves ved samtykke fra den saken gjelder, eller fra barnets foreldre når barnet er under 16 år (såfremt en av foreldrene ikke er overgriperen).

Men prester har i likhet med alle andre opplysningsplikt etter straffelovens § 139, dersom framtidige forbrytelser kan avverges på denne måten.

Dette tilsier at ansvarlige for menighetene, for den fornærmedes og menighetens skyld, har et moralsk ansvar for å bidra til så god saksbehandling som mulig. Et balansert engasjement fra menighetens ansvarlige vil naturligvis ha stor betydning for fremtidig normalisering av de involvertes situasjon og hjelp til både offeret og resten av familien.

AVDEKKING

Dette er fasen hvor overgrepene skal stoppes. Barnet skal beskyttes mot gjentatte overgrep. Ansvaret for overgrepene skal plasseres på overgriperen. I denne fasen er det viktig at alle ressurser i samfunnet rundt barnet samarbeider for å finne fram til gode løsninger på den svært vanskelige situasjonen som barnet og familien befinner seg i.

På dette tidspunktet blir det aktuelt med omsorgsovertakelse dersom overgrepet er skjedd innen barnets hushold. Det vil være av betydning at BCC også har noen utvalgte "kriseavlastende hjem" - det vil si ektepar med eller uten egne barn som har ressurser til å ta imot et barn i en så vanskelig situasjon, og som myndighetene kan godkjenne til formålet. En slik ressurs vil kunne ivareta barns grunnleggende behov for tilknytning og tilhørighet – et sosialt nettverk – der barnet kjenner seg anerkjent, ivaretatt og verdsatt som deltaker.

VIDERE ARBEID MED FAMILIEN

Arbeidet med familien etter avdekking er sammensatt og krevende. Også der hvor overgrepet er bevist, dokumentert og strafferettslig behandlet, skal livet gå videre for alle parter. Man må forholde seg til skadevirkninger, sorg, skyld, straff, soning og eventuelt forsoning - det handler om å bøte på skader, ikke å glatte over og bagatellisere. Ofte lider familien et kraftig tap i sosial status, og de involverte trenger tid og hjelp for å komme gjennom til et meningsfylt liv.

I denne fasen kan menighetsforstanderen i ekstra stor grad sørge for verdifull tjeneste og oppfølging. Etter den innsikt og forstand han har, kan han bidra med den omsorg og kontakt som hans tillit tilsier, og legge en grunnvoll for det videre liv både for den skadelidende, andre familiemedlemmer, og eventuelt overgriperen etter soning i den grad det er forsvarlig og mulig (er i stand til å samarbeide på normative og de skadelidtes premisser).

Uavklarte saker er særlig krevende - altså der det er usikkert om seksuelle overgrep har forekommet. Der hvor bevisene på seksuelt overgrep er for svake til å medføre strafferettslige reaksjoner, foretar barnevernet en totalvurdering av situasjonen og treffer tiltak om omsorg ut fra denne. I denne prosessen

kan en tillitvekkende opptreden fra menighetens side, være en tillitvekkende invitasjon til myndighetene om samarbeid slik at disse kan anbefale å benytte menighetens ressurser i det videre omsorgsarbeid.

Det er viktig å vite at myndighetene anser faren for gjentatte overgrep for stor også etter avdekking. Dette gjelder i enda større grad for seksuelle overgrep enn for mishandling og vanskjøtsel - også om terapeutiske tiltak er iverksatt. Derfor vil offentlige myndigheter forsikre seg om at barnet har det trygt.

ROLLEFORSTÅELSE

Prinsipper, begreper og retningslinjer

Menigheten innser at mange barn og unge i dag er ofre for forsømmelse og fysiske, seksuelle og emosjonelle overgrep. Følgelig har forstanderne i menigheten tatt i bruk strategien som dette dokumentet inneholder. Den gir retningslinjer man er blitt enige om, og bør gjelde når:

- det oppstår påstander om overgrep, inkludert påstander fremsatt mot ledere og medlemmer av menigheten;
- det skal utnevnes barne- og ungdomsarbeidere;
- aktiviteter skal etableres og planlegges;
- man står overfor overgrepssituasjoner;

Overgrep og forsømmelse

Man kan gjøre seg skyldig i overgrep eller forsømmelse enten ved å påføre et barn skade eller ved å unnlate å handle for å forhindre at skade skjer. Barn

kan bli utsatt for overgrep i en familie eller i institusjonelle eller offentlige omgivelser, av noen de kjenner eller, mer sjeldent, av en fremmed.

Fysiske overgrep

Fysiske overgrep kan omfatte å slå, riste, kaste, forgifte, brenne eller skâlde, drukne, kvele eller på annen måte påføre et barn fysisk skade. Fysisk skade kan også påføres ved at en forelder eller foresatt overser eller med vilje forårsaker dårlig helse hos et barn de passer på. Denne situasjonen beskrives vanligvis med termer som «factitious illness by proxy» eller «Munchausen syndrome by proxy».

Emosjonelle overgrep

Emosjonelle overgrep er vedvarende emosjonell mishandling av et barn i en slik grad at det gir alvorlig og varig skade på barnets emosjonelle utvikling. Dette kan omfatte å la barn forstå at de er verdiløse eller uelskede, at de ikke strekker til eller er verdsatt bare i den grad de dekker behovene til en annen person. Det kan være å stille for høye forventninger i forhold til barnets alder og utvikling. Det kan omfatte å stadig få barnet til føle seg skremt eller i fare, eller å utnytte eller krenke barnet. Alle typer barnemishandling involverer emosjonelle overgrep i større eller mindre grad, men det kan også opptre alene.

Seksuelle overgrep

Seksuelle overgrep omfatter å tvinge eller lokke et barn eller en ungdom til ta del i seksuelle aktiviteter, enten barnet er klar over hva som skjer eller ikke. Aktivitetene kan involvere fysisk kontakt, enten i form av handlinger som medfører penetrative (for eksempel voldtekt eller sodomi) eller ikke-penetrative handlinger. De kan omfatte aktiviteter uten fysisk kontakt, slik som å involvere barn i å se på eller produsere pornografisk materiale eller å se på seksuelle aktiviteter, eller å oppmuntre barn til å oppføre seg på seksuelt usømmelige måter.

Omsorgssvikt

Forsømmelse er over lang tid å unnlate å dekke et barns fysiske og/eller psykologiske behov med det sannsynlige resultat at barnets helse eller utvikling blir alvorlig svekket. Det kan være en forelder eller foresatt som unnlater å skaffe adekvat føde, bolig og påkledning, unnlater å beskytte et barn mot fysisk skade eller fare, eller unnlater å sikre tilgang på nødvendig helsestell eller behandling. Det kan også omfatte forsømmelse eller ignorerer av et barns emosjonelle behov.

Organiserte overgrep

Organiserte eller multiple overgrep kan defineres som overgrep som involverer en eller flere overgripere og et antall barn og unge som kan være i samme familie, eller ikke i slekt. Overgrepene kan skje ved samhandling mellom de aktuelle overgriperne, noen ganger handler de hver for seg eller de kan rekruttere barn å forgripe seg på fra et institusjonelt nettverk eller ved hjelp av en autoritetsposisjon. Organiserte eller multiple overgrep opptrer både som en del av et nettverk av overgrep i en familie eller felleskap, og innenfor institusjoner som barnehjem og skoler.

NB! Et barn kan lide under mer enn en type overgrep.

OPPDAGE OG REAGERE PÅ OVERGREP

De følgende tegnene kan, men ikke nødvendigvis og alltid, indikere at overgrep har skjedd.

Fysiske tegn på overgrep

- Skader som barnet ikke klarer å gjøre rede for hvordan har oppstått;
- Skader på kroppen som opptrer på steder som vanligvis ikke er utsatt for fall, tøff lek, osv;
- Skader som ikke er undersøkt av lege;
- Forsømmelse – underernæring, vekststagnasjon, konstant sult, stjeling eller fråtsing, ubehandlede sykdommer, utilstrekkelig stell, osv;
- Motstand mot å skifte til eller delta i lek eller bading;
- Gjentatte urinveisinfeksjoner eller uforklarlige magesmerter;
- Blåmerker, bitemerker, brannsår, skrubbsår osv. som ikke kan forklares som resultat av uhell;
- Selvpåførte kutt/rifter/substance abuse.

Indikatorer på mulige seksuelle overgrep

- Påstander om seksuelle overgrep fremsatt av et barn;
- Barn som er overdrevent opptatt av seksuelle spørsmål og har detaljert kunnskap om voksnes seksuelle atferd eller som stadig er med på seksualisert lek som er upassende i forhold til barnets alder,
- Seksuell aktivitet gjennom ord, lek eller tegning;
- Barn som oppfører seg seksuelt provoserende eller forførende overfor voksne;
- Usømmelig sengedeling i hjemmet;
- Sterke søvnforstyrrelser med angst, fobier, livaktige drømmer eller mareritt, noen ganger med åpenbare eller skjulte seksuelle overtoner;
- Spiseforstyrrelser – anoreksi, bulimi.

Emosjonelle tegn på overgrep

- Forandring eller regresjon i humør eller oppførsel, spesielt der hvor et barn trekker seg unna eller blir klengete. Også depresjon/aggresjon, ekstrem engstelse;
- Nervøsitet, taus vaksomhet,
- Besettelser eller fobier;
- Plutselig underprestasjoner eller konsentrasjonsproblemer;
- Usømmelige forhold til jevnaldrende og/eller voksne;
- Oppmerksomhetssøkende oppførsel;
- Vedvarende trøtthet;
- Barn rømmer/stjeler/lyver.

AVSLUTTENDE KOMMENTAR

Avsnittene ovenfor er ment som bevisstgjøring og kunnskapsformidling om et viktig område for ivaretagelse av barns velferd i samfunnet og derfor også innen BCCs virksomhet.

Det er viktig at BCCs medarbeidere ikke opptrer selvstendig som sakkyndige med selvpålagt utrednings- eller oppfølgingsansvar for forhold som omfattes / kan være omfattet av straffelovens bestemmelser.

Brunstad, juni 2018

BCCs Ressursteam for omsorgssvikt og overgrep

Referanser

Det faglige grunnlaget for denne handlingsplanen er i tillegg til NKVTS:

- 1) Rundskriv Q-9/95: Veiledende rundskriv om tverretattlig samarbeid i saker som gjelder seksuelle overgrep mot barn. Dep. 1995
- 2) A. Poulsson (1992): Seksuelle overgrep mot barn - veileder. Sosial og helsedepartementet.
- 3) Bispemøtet (1996): Retningslinjer og prosedyre for behandling av saker der det rettes anklage mot vigslat kirkelig medarbeider om seksuelt misbruk og/ eller grense-overskridende seksuell adferd.
- 4) Norsk legeforening: Generell veileder i pediatri: 12.7
Alvorlig omsorgssvikt
- 5) Bufdir. 2009
Rutiner for forebygging og håndtering av mistanke om fysiske og seksuelle overgrep og grenseoverskridende adferd mot barn
- 6) Kari Kilén, 2003
Tilknytning hos barn
- 7) Trygg Base-modellen
Å fremme tilknytning og resiliens

2) ovenfor viser til et hefte på 100 sider som gir en forståelig og oversiktlig innføring i de ulike sidene ved problemet seksuelle overgrep mot barn. Den er skrevet for alle som arbeider med barn eller som kommer i kontakt med barn som vært utsatt for seksuelle overgrep, og kan bestilles i en vanlig bokhandel. Denne handlingsplanen er bare en kortfattet innføring i helt grunnleggende forståelse av hvordan faglige og offentlige instanser fungerer.

Tillegg til litteraturliste i Strategiplanen:

1. BARNE- LIKESTILLINGS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET:
Strategi mot vold og seksuelle overgrep
Link: goo.gl/ejsNrC

2. LITTERATUROVERSIKT OM KRENKELSER, VOLD OG SEKSUELLE OVERGREP
Deichmanns bibliotek
Link: goo.gl/owciST

3. SEKSUELLE OVERGREP – SAMLET INFORMASJON
Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon
Link: goo.gl/jZX7QJ

4. SEKSUELLE OVERGREP MOT BARN
Traumebevist tilnærming
Søftestad, Siri
Andersen, Inger Lise

Oslo: Universitetsforlaget, 2014.
ISBN 978-82-15-02385-4

Boka gir deg grunnleggende kunnskap om seksuelle overgrep mot barn. Den presenterer også en traumebevisst forståelse som fungerer gjennom mistanke, avdekking, beskyttelse og behandling. Eksempelene er fra skole, barnevern, politi og behandling. Den tar mål av seg til å kunne leses av foreldre, privatpersoner og fagfolk.

5. FOREBYGGING OG HÅNDTERING AV SEKSUELLE OVERGREP
Kirkerådet 2013
Link: goo.gl/tmxzBz

6. SEKSUELLE OVERGREP MOT BARN
En veileder for hjelpeapparatet
Sosial- og helsedirektoratet/ Barne- og familiedepartementet
Link: goo.gl/RXknBa

Kontaktinfo

Brunstad Christian Church

ressursteam@bcc.no

www.bcc.no